

TRADICIJSKI MOTIVI KULTURE

(*Tragovi tradicije, znakovi kulture, Zbornik u čast Stipi Botici*, ur. Evelina Rudan, Davor Nikolić i Josipa Tomašić, Hrvatska sveučilišna naklada / Hrvatsko filološko društvo / Matica hrvatska, Zagreb 2018.)

Tragovi tradicije, znakovi kulture naslov je zbornika u čast profesoru Stipi Botici, zbornika koji su mu, kao dar za njegov sedamdeseti rođendan, a u znak zahvalnosti za sve čemu ih je učio i naučio, poklonili kolege i prijatelji vođeni uredničkim trojcem koji čine njegovi katedarski nasljednici, Evelina Rudan, Davor Nikolić i Josipa Tomašić. Neki od priloga iz zbornika izloženi su i na znanstvenom kolokviju posvećenom dragom Profesoru, a na kojem je spomenuti zbornik bio i službeno predstavljen.

Stipe Botica, dugogodišnji profesor Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u svom se radu bavio različitim kroatističkim temama, o čemu saznajemo iz uvodnog poglavlja naslovljenog

Tragom znanstvenoga, nastavnoga i stručnoga rada prof. dr. sc. Stipe Botice (19–27). Njegova prva knjiga, objavljena 1989. godine, studija je o Luki Botiću, autoru o kojem je progovorio i u svojoj doktorskoj disertaciji, a potom i priredio izbor njegovih djela (1990. i 2000. godine). Botičin je magistarski rad bio temeljem za nastanak njegove druge monografije objavljene 1990. godine, one o Filipu Grabovcu, a koju će slijediti i opsežna monografija o Andriji Kačiću Miošiću (2003). Uz progovaranje o spomenutim autorima te analiziranje njihove uloge u hrvatskoj književnosti Botica se objavom knjige *Biblija i hrvatska kulturna tradicija* (1995) dotakao važne teme koju će 16 godina kasnije iscrpno

obraditi u knjizi *Biblija i hrvatska tradicijska kultura* (2011), a za koju je dobio i nagradu „Judita”. Botica tako u biblijskim tekstovima pronalazi usmenoknjiževne, verbalne značajke te „podsjeća na činjenicu da je Biblija, koju danas doživljavamo kao proizvod pisane kulture, potekla iz usmenih pripovijedanja i molitava, iz misaonih izreka i refleksija, iz sitnih zapisa i dopuna, iz kojih su tijekom vremena nastali tekstovi” (str. 21).

Brojem se slavjenikovih objavljenih radova izdvajaju i oni iz područja usmene lirike. *Biserno uresje*, Botičin izbor iz hrvatske usmene ljubavne poezije, doživjelo je čak tri izdanja (1990, 1993, 1998), a 1996. godine priređuje i knjigu *Usmene lirske pjesme* u koju je, osim *starijih zapisa*, uključio i one *novije*, tj. one koje su zapisali i njegovi studenti te sežu do 1994. godine. Osim kronološkog kriterija koji podrazumijeva zastupljenost zapisa iz različitih razdoblja njihova nastanka, u izboru je i priređivanju zamjetna i njihova kvaliteta, a o čemu svjedoči i naslov knjige *Lijepa naša baština* (1998) u kojoj Botica objedinjuje svoje kraće znanstvene priloge o književnoantropološkim temama. Uključivanje i obrada novijeg, suvremenog materijala potvrđena je i u knjizi *Suvremeni hrvatski grafiti* (2000, 2010) u kojoj je Botica zapisao grafite prikupljene u suradnji sa studentima te ih popratio bilješkama o zapisivačima

te mjestu i vremenu zapisa. Suradnja sa studentima rezultirala je i zbirkom *Novi hrvatski epitafi* (2007), a studentima je namijenio i udžbeničku *Hrvatsku usmenoknjiževnu čitanku* (1995), kojom ih je ne samo upoznao s oblicima usmene književnosti nego i pomno izabranim predlošcima nesumnjivo potaknuo na vlastito bilježenje i istraživački rad. Upravo su studentski istraživački radovi, nastali u sklopu profesorovih kolegija, rezultirali impozantnom usmenoknjiževnom građom koja je u posljednjih 30-ak godina prikupljena terenskim istraživanjem. Ta je pak građa potom pažljivo čitana i analizirana, bilo od strane profesora Botice ili od njegovih katedarskih nasljednika, te je tako svaki student/zapisivač bio dodatno motiviran za prikupljanje što boljeg i kvalitetnijeg materijala pritom slijedeći iznimno poticajne profesorove sugestije i komentare.

Godine 2013. Botica objavljuje „svojevrsnu krunu njegova rada” (str. 24) *Povijest hrvatske usmene književnosti*. U spomenutoj se monografiji obrađuje povijest zapisa kao i povijest proučavanja usmene književnosti koju autor definira kao cjelinu sastavljenu od autentičnih cjelovitih zapisa, informacija o usmenoj književnosti u živoj komunikaciji, interferentnih odnosa te pojavljivanja ranijih književnih struktura u novim izvedbama (usp. str. 24). Autor i

ovdje, prateći kronologiju i tipologiju obrade materijala, osobitu pozornost pridaje argumentaciji estetike, tj. ljepote pojedinih zapisa, pritom donoseći i vlastiti senzibilitet i osobnost.

Zbornik posvećen Stipi Botici podijeljen je u pet cjelina, a sve su one zapravo tematska područja slavljениkova interesa. U prvoj se cjelini (45–237), zastupljenoj s dvanaest priloga, progovara o književnopovijesnim temama, pa se tako primjerice upoznajemo s elementima tradicijske kulture u Marulićevoj *Juditi* ili s utjecajem Pavla Rittera Vitezovića na hrvatske preporoditelje. Donose se i osvrti na važnost Andrije Kačića Miošića te na njegov utjecaj na istarsko stanovništvo, a referirajući se na Botičine opaske, analizira se i Meštrovićeva pjesma *Vilo moja, pivat mi pomaži* posvećena Kačiću Miošiću. Njegovo se stvaralaštvo uspoređuje i s ukrajinskom literaturom 18. stoljeća, dok se u slovačkom pjesništvu istražuju hrvatski motivi. Propituju se značajke *Povodkinje pod gradom Ozlom* Dragojle Jarnević, analizira se poema *Otmica* Ise Velikanovića, a uzimajući u obzir relevantne izvore, progovara se i o osobnom odnosu Miroslava Krleže i Ive Andrića. Izabrani suvremeni hrvatski romani i pripovijesti bivaju temelj za istraživanje percepcije kasnih 1980-ih, dok se u *Ljudima od voska* Mate Matišića obrađuje koncept *pučkog*. U ovom se bloku donosi i osvrt na

Zagrebačku školu, osobito na teoriju intertekstualnosti i citatnosti. Druga cjelina (241–347) donosi sedam priloga koji obrađuju teme iz usmene književnosti kao što su to primjerice povijesne i etnološke predaje iz Otoka ili one koje se mogu pronaći u Andrićevu romanu *Na Drini ćuprija*. Govori se i o prikupljanju usmenoknjiževne građe, to jest terenskom istraživanju koje se provodi bilo u ruralnim bilo u urbanim sredinama, upoznajemo se s primjerom *iznimne kazivačice* Kate Čovo, a i s jednim od *najplodonosnijih zapisivača križevačkog kraja* Franom Gundrumom. Daje se osvrt na tradicijske pjesme iz Međimurja te donose podaci o Dubašljanskim kolejanima. Biblija biva temom treće cjeline (351–461) u kojoj se kroz sedam priloga progovara o primjerice njezinim tragovima u hrvatskim srednjovjekovnim latinskim zapisima te se analizira basna kao jedna od biblijskih književnih formi. Interpretira se i daje metodički pristup *Knjizi o Joni*, obrađuje se žanr čuda u sinoptičkim evanđeljima. Upoznajemo se s hrvatskim biblijskim prijevodima, a biblijski se motivi i teme istražuju i u literaturi o poučavanju inojezičnog hrvatskog. Nova nam saznanja o hrvatskoj tradicijskoj kulturi daje osvrt na stonski reljef majstora Skoronje, kao i analiza pjesme o Zelenom Jurju kojom započinje četvrta cjelina zbornika, kroz devet priloga posvećena kultur-

noantropološkim temama (465–577). Obrađuju se, tako, mitski motivi poput jednoroga ili Nodilove studije *Stara vjera Srba i Hrvata*, a propituje se i kako je to biti Hrvat u Njemačkoj. Na temelju odabranih primjera promatra se efekt translokacije sakralnog te se argumentira potrošačka artikulacija Božića. O folklornom bogatstvu i raznolikosti saznavamo na temelju koreografija Ane Maletić, oblikovanje nacionalnog identiteta promatra se kroz utjecaj glazbenih idioma, a donosi se i kronologija glazbene kulture u, za našeg profesora Boticu iznimno važnom, gradu Sinju. Jezikoslovlju, osobito temama bliskim Botici, posvećena je posljednja, peta cjelina zbornika (581–742) koja nam, između ostaloga, donosi uvid u antroponimiju Botičina rodnog Otoka ili u značajke zagrebačkih grafita. Međujezični se dodiri propituju u leksičkom odnosno frazeološkom sloju, utvrđuju se jezične značajke dijaloga *Franina i Jurina* objavljenog u prvim hrvatskim novinama u Istri te akcenatski modeli glagola III. i IV. vrste. O rječničkoj se građi progovara prikazom glavnih značajka *Hrvatsko-poljskog rječnika* Julija Benešića, ali i osvrtno na odnos između rječničkih i pragmatičnih značenja riječi. U ovom tematskom bloku, zastupljenom s deset priloga, saznajemo i koji su se strani jezikoslovci bavili proučavanjem hrvatskih mjesnih govora

te se naglašava važnost epideiktčkog govornišva između ostalog i u hrvatskoj usmenoj tradiciji.

Prilozi predstavljani u ovome zborniku na najbolji način prikazuju širinu Botičina znanstvenog interesa, koja se može iščitati i iz priložene znanstvene i stručne bibliografije (29–42) koju je sastavila i uredila Dubravka Luić-Vudrag. Na najljepši su tako način kolege, studenti i prijatelji darivali profesora Stipu Boticu, osobu koja je na više načina zadužila sve koji su imali priliku i čast učiti od njega. Iskrenom strašću i entuzijazmom upoznao nas je s čarima usmenoknjiževnih oblika, motivirao za vlastita istraživanja, poticao na znanstvena promišljanja i suradnju, a rezultat je toga, između ostalog, i ovaj zbornik. Njegovi nasljednici na Katedri za hrvatsku usmenu književnost na Odsjeku za kroatistiku Sveučilišta u Zagrebu ispratili su tako svog (i našeg) dragog profesora u njegovu aktivnu mirovinu, čestitali mu sedamdeseti rođendan i zaokružili njegov rad, ističući da *zaokruživanje nikako ne znači i zatvaranje, nego više sugerira cjelovitost i puninu rada i djela* (str. 11). Zaslužio je profesor da njemu u čast bude izdan zbornik poput ovoga, zbornik koji donosi čak 45 znanstvenih priloga koji, neovisno o slavljeničkoj noti koja ih povezuje, predstavljaju izniman znanstveni doprinos. Na nama ostaje da se veselimo novim saznanjima i susretima s prof. Boti-

com, a na njemu da s ponosom i dalje istražuje i uživa u zapisima usmene književnosti u kojima je *pohranjeno veliko književno, kulturno, etnološko i antropološko blago hrvatskoga naroda, dostojan spomenik tisućgodišnjoj svijesti ovoga naroda koja i*

danās zavređuje ugraditi se i u pojedinačnu i u zajedničku duhovnu svojinu (Botica, Hrvatska usmenoknjiževna čitanka, str. 5). Nadamo se da zna da smo to blago zavoljeli i uvelike zahvaljujući njemu...

Marija Malnar Jurišić